

נשילת ידיים וכו', כי המחבר הזה ה' גאון וחריף עצום עוד לפני חמשים שנה ופקיע' שמי'. — [ואנב אעורר כי מ"ש שם (בסימן א') אמאי לא תופרי' הציצית בכנף הטליה רק תלינן בנקב, יעיי' בשו"ת לכושי מרדכי או"ח סימן ד'. — ואשר מפלפל (בסימן כ') בסופר כשבדק התפלגין הניח הרצועות כמו שהן בתוך המעברת' אם כשרים יען דהשם לא נעשה כסדרן, יעיי' בשערי תורה (ווארשויא) חלק א' סימן כ"ו. — ואורות (בסימן כ"ו אות ג') אם מהני עצימת עינים נגר שער של האשה, יעיי' בחמאסף שנה ד' סימן ק' — ומ"ש (בסימן ל"ב) אם יש לצרף למנין עשרה קטן פחות מ"ג וחומש בידו, יעיי' שו"ת אבני צדק (סינעט) או"ח סימן ז', ושו"ת דודאי השדה סימן ס', וגם בשו"ת תורת יקותיאל סימן ל', ואכמ"ל]. —

ט' **בסי' יו"ד** (דף שכ"ג ע"ב) ס"ק קנ"א, הביא באיטר שהניח תפלין כמה שנים בשמאלו שהוא ימין כל אדם, ונעשה געלעהמט בשתי ידיו, ועכשיו ב' ידיו שוים, אם צריך מעהה להניח בשמאלו כמו כל אדם? — הנה שאלה זו אנכי הצעתי לפני ארבעים שנה לכמה גדולים, [כמו שהבאתי בספרי שו"ת גנזי יוסף סימן מ' אות א.], והתשו' במהרש"ם חלק ב' מן ר"מ, ושו"ת יד יצחק חלק ב' סימן קמ"ח, אלי ערוכה כמבואר למעיו"ל שם, [וכבר הבאתי ע"ז תשובה גם מהגאון מו' דוב בעריש ראפאפורט זלי"ה האב"ד דק"ק ראווא בוילקט יוסף חלק א' סימן מ"ח, וכן מהגאון מו' פייבל הלוי בראדשין זצ"ל בחלק י"ג סימן ע"ט], גם נדפס אלי תשובה בזה בשו"ת עולת איש (ירושלים) או"ח סימן א, ובשו"ת פקודת אלעזר סי' — והיום הנה ראיתי בענין זה תשובה בס' הנדמ"ח שו"ת בנין דוד סימן י"ד, והביא משו"ת אוהל יהושע בסי' י"ז שיניח בימין כמקדש ראול"י בתר התולדה כיון דאם יתרפא יחזור ויניח בימין וכל פעם יחזור להניח ביד אחר ומיחזי כחוכא, לכן היר שהוקבע בראשונה כשהי' איטר היא העקרית, [ועיי' שו"ת אמרי יושר ח"ב סימן י"ד]. —

והנה רציתי לכתוב עוד להראות לו כי עיינתי בספרו אנא ואנא, אולם יען כי נודמן לי נוסע שמה והוא נחפז לדרכו, ע"כ לא אוכל כעת להאריך, ועוד חזון למועד להוסיף כהנה וכהנה, והנני בזה ידיו הרושית בלונ"ח

יוסף הכהן שווארטין

— סימן נ"א —

את חג המצות, יחוג בדיצות; ואלקי הרוחות, ישיבוע שובע שמחות, ברוב ברכות והצלחות; כבוד ידידי הרה"ג החו"ב, זך ונקי; צדיק תמים, חסיד ועניו, אין גומרי' עליו את ההלל, כקשית מו"ה סנחם ברייער נ"י, בע"מ וויען יצ"ו.

נע"י וגם לרבות המכתב של יהידינו הרה"ג הצדיק וכו', מו"ה יוסף בוימנארטען נ"י, וכו', ואורות השאלה הא"ך יש לנהוג כשן תוחבת, אם צריכ' הנעלה לססח, או סניא בשמשוץ בעלמא? — כאשר נודע לו היטב מרוד גדול אנכי

כעת וכו', אולם יען כי רחק עלי בתשובה, ע"כ אציע לפניו את אשר אתי בזה בכתובים מה שאספתי ולקטתי מספרים שונים. — וראשון תחילה הנה אם נימא שיש כאן חשש איסור בלועה בשיניים, א"כ לא רק על פסח יש לשאול, הלא שאלה זו תשוב נם על כל השנה מחלב לבשר? ואדרבה לבלועת הלב יש לחוש יותר מבלועת חמץ, דחלב אדם שותה לפעמים כשהיא רותחת משא"כ חמץ ממש אין דרך לאכול רותח, דרוטב רותח לא הוי חמץ ממש, ואפי' אם שרה חמץ תוך הרוטב, מ"מ כיון שנשרה בו איזה דבר, כבר נפסק רתיחותו, וא"כ לענין חשש בליעת בב"ח יש חשש טפי מבליעת חמץ? — וחכם א' העירנו דא"כ ה' לחוש נם להשינים הנולדים באדם שבולעים חמץ או מחלב לבשר, ואע"ג דבע"ח אינו בולע, היינו רק אבר שיש לו חיות משא"כ שאין לו חיות בפני עצמו [וראי' דשן לא דמי לשאר אברים ממש] אהלות פ"ג מ"ג כל שבמת טמא חוץ מן השינים והשער והצפורן ע"ש, מוכה משום דנוגן מחליף, דשן לא הוי בכלל אברים שיש להם חיות, רק כמו שער וצפרון] וא"כ אם ה' לחוש לבליעת חבשיל בשינים, לא מצאנו ידינו ורגלינו כל השנה באכילת בשר וחלב, וע"כ דגלוי וידוע לפני תוה"ק וחז"ל, דאינו נבלע ע"י אכילה, כיון שאין דרך לאכול רותח כ"כ, ואפי' אם ה' נודמן לפעמים שלוקח מאכל רותח לתוך פיו, מ"מ מדינא קיימ"ל דכל כלי אולי' בתר רוב חשמישו, עיי' בשו"ע או"ח סימן תנ"א סעיף ו', ואע"ג דהרמ"א הביא שם מחמירין, היינו רק מדרבנן, וכאן לא שכיח כלל שיתן מאכל רותח גמור לתוך פיו לא נזרו. — והנה אע"ג די"ל דאין דנין אפשר משאי אפשר, וא"כ בשינים שאינם נולדים עם האדם, דאפשר באחרים יהי' מחוייב ליקח אחרים לפסה, מ"מ הכא נמי מקרי לא אפשר, דאי אפשר לכל אדם ליקח שינים אחרים וכן בכל יום מבשר לחלב וה"נ מקרי אי אפשר, וע"כ בוודאי די אם משפשף אותם יפה ומדיחם היטב במים רותחין, וא"צ הגעלה כמובן, [ובזכרוננו כי כן השיב מו"ח הנאון וצ"ל (עוד בשנת תרס"ז לפ"ק), לכבוד הרב הנאון מו"ח יהודא כרוין נ"י האבד"ק לאקענבאך יצ"ו. —

אח"כ ראיתי בשו"ת בית יצחק יו"ד חלק א' סימן מ"ג (אות י"ב) שכי': והנה נשאלתי בערב פסח אודות השינים אשר קובעים אותם בפה אם צריכים בערב פסח קודם חצות להסירם ולהדיחם במים רותחין, ולכאורה מ"ש משינים שנולדו להאדם, אך י"ל דבע"ח אינו בולע, א"כ השינים שהן בטבע ומחוברין בעורקין וחשיבי' כבע"ח ואינן בולעי' משא"כ באותן הנקבעין אח"כ בידי אדם, אולם לפימ"ש דכל שאין לו חיות גמור יכול לבלוע אין חילוק בין שינים שהן בטבע, ובין הנקבעין בידי אדם, אבל י"ל אין דנין אפשר משא"כ, ולהלכה נ"ל כיון דאין בולעי' ברותחין סני בהדחת הפה ומ"מ אם אין טורח מרובה ואפשר להסירם ולהדיחם במים רותחין, עכ"ד. — ושו"ת שאילת שלום מהר"ת סימן קצ"ה כתב: לדעתי אין שום חשש בהשינים הזרים, אשר רבים יעמדו להם בפיהם, ויאכלו בהם מאכלי בשר ומאכלי חלב, כי מלבד שאין ידוע אם לא המה של זכוכית, אך אף אם הם של עצם, ביודאי הם ממין עצם קשה וגם שועים המה, וי"ל דלא בלעי כמו כל זכוכית, וגם המאכלים שיאכלו המה עפ"י הרוב מכלי שני ואינה חמים כל

כך שיהא היד סולדת בהם ובוראי דלא בלעי, ומתנם דלא פלטי בזה, ואל"כ יקשה איך אוכלים בשינים העצמיים מאכלי בשר וחלב ולא ניתנה תורה למה"ש, ואף די"ל דבשיניים העצמים כיון דהם מנוף האדם בע"ה לא בלעי וכמ"ש כן האחרונים, אבל אין זה ברור כ"כ, וממה שאמרו ז"ל דסיכה כשתי' הוי תיובתא קצת, ודברתי בזה במ"א, וגם למה לא הביאו רא"י מזה דבע"ה לא בלעי, אלא ע"כ דאין בזה חשש, וגם י"ל דאף אם בלעי קצת חבליעה יתעכל ויחייבש מפאת חמימות הפה, אמנם קודם חנ"ה הפסח יש להחמיר ולהנעילם, עכ"ד. —

והנה חפשתי עוד בספרים ומצאתי בשו"ת יד יצחק חלק ג' (סימן ע"ה) שנשאל ג"כ בזה, והשיב בלה"ז: אודות מי שי"ל שיניים תוחבות ונתונים בנעבים שלם אם מותר להחזיקם בפה לאכול בהם בפסח בלי שום הכשר יען. שאכלו בהם חמץ, (ולכאורה ל"מ בהו הגעלה כיון שמדובקים בדבק להנעבים וחיישי' דחיישי' עלי' כמ"ש סימן תנ"א סעיף י"ז, ואח"כ יכתב די"ל כיון דרוב ב"א אוכלי' רק מכלי שני או ג' ואנו הולכי' בתר רוב יתשמושן לכן בכה"ג גם הרמ"א דמחמיר שם סעיף ו' מודה דכאן הוי רק מיעוטא דמיעוטא שיאכלו מ"ד וכ"ש דכאן כיון דל"מ הוי דיעבד כמ"ש שם הח"י ס"ק ל"ב), בראשית ההשקפה תמהתי אם באנו לחוש לזה מה נעשה בשיניים של כל העולם הקבועי' במקומם בטבע נחוש ג"כ שבלועים מחמץ מכל השנה, ומעולם לא שמענו שום חשש וערעור בזה, אעכ"ה דליכא בזה חשש בליעה, דכל אדם שומר עצמו ואינו אוכל דבר שהיד ס"ב, לכן ליכא חשש בליעה כלל, ועוד דאין אדם משהה שם המאכל כ"כ בשיעור שיבלע בשיניים וע"ז החוש מעיד, ולכן אפי' לפימ"ש הפר"ח סימן ס"ח אות י"ח דכל שהיד ס"ב אוסר אפי' עד עשרה כלים, מ"מ כאן ודאי רחוק מן הדעת שיאכל אדם מאכל עד"ז שיויק א"ע כאכילה כזו, אולם לפי שיש מיעוט ב"א שעושי' כן וגם שהיא ענין איסור חמץ החמורה, לכן נלע"ד דרך סלולה להמציא הכשר לשיניים הללו, והיינו ע"י עירוי ג' ימים כמ"ש ביו"ד סימן קל"ה סעיף י"ב, וכ"כ בא"ח סס"י תנ"א סעיף כ"א, ובטו"ז שם ס"ק כ"ג, דאפי' בכ"ח מהני כן, דמה שעושה הגעלה בזמן מועט, עושה עירוי בזמן מרובה יע"ש, ואע"ג דשם נאמר כן בדבר שנבלע בצונן מ"מ י"ל, חדא, דלענ"ד הי"נ לא ה"י בלועה בחמין וגם לא שהה כרי בליעה, ועוד דכאן גופי השיניים אינם כ"ה ואנו דנין רק דחיים עלייהו משום הנעבים הנ"ל ובעירוי ל"ש חיים עלייהו, ואפי' להפרמ"ג שפקפק ע"ד הט"ז שם, מ"מ היכא שלא ה"י בליע הרבה מודה כמבואר מדבריו, וה"נ לא ה"י בשום אופן רק בליעה מועטת, לכן נלע"ד דכל תיקון זה הוי רק לחומרא בעלמא וא"כ שפיר מועיל בלי ספק בזה, עכ"ל. — [ועיי' עוד שם בסימן רכ"ו אות ב', ובסימן רכ"ו אות א', שמחזיק דבריו להלכה]. —

ע"ז הגיע לידי ספר דרכי תשובה (חלק ג'), וראיתי בסימן פ"ט (אות י"א) שהביא ג"כ שו"ת שאילת שלום הנ"ל, והוסיף אח"כ בזה"ל: כשהייתי בוועד שאלתי לרופא מומחה גדול ואומן בעשיית השיניים מהו תוכן השיניים הללו? ואמר לי במסלפ"ת שהוא נעשה ממין א' המוכא מאמערקא, שנכסכו

אינו בולע שום בלוע לתוכו. כי כן יסדו הרופאיי לעשותו ממין זה דוקא, שהוא מתהכרה, שאם יהי' בהשינים איוה בלוע ממאכל, הנה יבא מזה ענין העיפוש להבליע, וכשהוא בפיו יצמיח מזה חולאים שונים להנוף, אמנם עכ"ז הנני מזהיר לכל שואל אותי דמהראוי לכל ירא שמים שיהי' לו שיניים של בשר בפ"ע ושל חלב בפ"ע, ומכ"ש לפסח שראוי להחמיר לעשות לו חדשים, וכן ידעתי מכמה אנשים יראי ה' שנוהרים בזה, אמנם כל זה הוא בהשינים שמימים בתוך הפה, שעשויים לחלצם ולהסירם בכל עת שירצה ויכולי להחליפם, אבל יש כמה אנשים שיש להם נקבים גדולים בשיניהם והרופא מדביק הנקבים במין דבק ולפעמים הדבק הוא גדול בכמות יותר מן השן, ע"ז לא ראיתי ולא שמעתי שיוזהר שום אדם למנוע שלא לתקן השיניים מחשש תקלה זו שאוכלי בהם פעמים חלב ופעמים בשר, ובכ"כ שסומכי על היתר זה, שהדבק הוא דבר שאינו מקבל שום בלוע לתוכו ונזכר. —

ובשורת מהרש"ם מהר"ק (סימן קצ"ז) נשאל ג"כ בזה, והשיב בלה"ז:
ע"ד שאלתו בשינים של רופאים שמושיבין לתוך פה אדם ושותין בהם חלב מכ"ר שהיס"ב כפי שכריסו של תינוק נכוח, ואחר זה שותין רופא ואוכלי בשר הם שהיס"ב? הנה בנוף דין יס"ב חנם שהדרישה ומחצה ש"ק או"ח סימן ש"ח סקל"ז הזהירו בזה דהוי כשיעור כריסו של תינוק נכוח, וגם הבכ"ש החמיר בזה, אבל מצאתי באו"ח כלל ל"ד דהיינו כשיעור שיד אדם בינוני נכוח בו, ועיי' בחמ"ד הל' תערובות סימן מ"ה שהאריך בזה לפקפק ברי א"ה, אבל בס' זרע יעקב לשבת מ' החזיק בדעת או"ח, א"כ כששותין חלב איננו בגדר זה שיהי' הפה נכוח בו, ועוד דמבואר בחמ"ד ה"ת סימן א' וסימן ל"ד דבלא שהה האיסור כלל אינו בולע וכדמוכח מהא דניער וכיסה, וכ"ה בתשו' רדב"ז ח"א סימן רכ"ג, וא"כ בשיעור שעובר דרך הפה אינו בולע כלל, ואף דבפ"ג בפתיחה לכב"ח ופרי"ת סימן צ"ח סוף סק"ט ס"ל דגם בלא שהה כלל בולע כדאי הם הרדב"ז והמ"ד לסמוך עליהם, ולכן נ"ל להקל בצירוף טעם הקדום, אבל לענין פסח דגם בכ"ש מחמירים ולשי' כמ"ס גם בצונן, יש להחמיר להדיחן ע"י עירוי ברותחין קודם פסח, עכ"ד. —

והנה העתקתי לו כל הדברים הנ"ל כי אולי אין בידכם ספרים הללו, ומעתה ידע את אשר לפניו לעשית ולהורה הלכה גם לאחרים, ואותיות של הנאונים מחכימות, והי' יברכו בכפ"ס וישמרנו ממהו חמץ, יחונ את חג המצות בדיעות חדוה ושלוש במעונו כאונ"ס הטוב ונפש ידירו בלונ"ח המצפה לישועת ה',

יוסף הכהן שווארמץ

אחר החיתום מצאתי בשדי חמר מערכת חמץ ומצה סימן ד' (אות כ"ד) שבי בזה"ל: שן תותבת עשוי מכסף או מעצם ובכל ימות השנה אוכל בו אם יש לחוש שנבלע בו ממאכלי חמץ ע"י דחיקת השן בלעיסת המאכלים, נחלקו רבינו דורנו אם להצריכם הנעלה כדי להשתמש בו בפסח, דעת ס' בית האוצר סימן ס"ל דסני בשיפשוף בעלמא בלא הנעלה כמו

שעושה בשן המבעי, ובס' פעלים לתורה (בקונטרס אור צדיקי, סימן ג' אות ב') דעתו להחמיר להצריכם הגעלה בערב פסח כיון שאין בזה הוצאה מרובה ולמה יגרע משאר כלי כסף שמגעילים, ובס' פדה את אברהם (כריש מערי המ"ם) ראיתי שכי שהרב מי באר (סימן כ"ד) חקר במי שיש לו שן תוחכת איך יתנהג באכילתו גבינה ומאכלי בשר, וכי שדבר זה נפתח בגדולי מרבני שבר' ובתוכם הרב מוהר"ד אשכנזי יצ"ו עד דוד הגדיל ססק ארוך בזה, ובאר דעתו הרב משה בארקי יצ"ו והאריך להשיב על כל דברי דוד, ואין הספרי הנ"ל מצוי אצלי לעיי בדב"ק. — ובס' חק ישראל (על ה' פסח) חלק ב' [דף מ"ד] הביא בזה"ל: זה לי ח"י שנה שמעתי שהגאון מלובאוויטש יצ"ו ה' בווען אצל רופא מומחה אודות עשיית שינים, ועשה לו הרופא שינים של זהב לבשר בפ"ע, ולחלב בפ"ע, ולפסח בפ"ע, [כמ"ש לעיל מדרכי תשובה], אבל אמרו חז"ל פסחים ל' תינה מר דאפשר ל' דלא אפשר ל' ל' מאי א"ל, אנא כעין חדתא קאמינא להגעילן ע"י עירו מכו"ר קודם הפסח ע"ש. — [שוב ראיתי באו"י החמישי ח"ח סי' ה' שהביא בשם ס' זר זהב הנספח לשע"צ ששמע מרב גדול שלא רצה לעשות לו שינים כזה כי ה' צריך ג' מיני שינים א' על בשר, וא' של חלב, וג' לצורך פסח, ומסיק שם דגם מי שאינו מחמיר על עצמו כ"כ יזהר עכ"פ לרחוץ פיו ושינים אלו יפה בין אכילה לאכילה באופן שלא ישאר שום לחלוחית מאכל הראשון]. — ועיי' שו"ת הרב"ז חלק או"ח סימן יו"ד, ובשו"ת ציר יעקב סימן קפ"ט, ובהמאסף שנה י"ז כרך ב' סימן פ"ג אות ג'.

— סימן נ"א —

בעז"ה ב' לך (ח' חשוון) שנת תרצ"ג לפ"ק.

שלום אין קץ, לאיש פלא יועץ; דבריו שנונים, טובים כפנינים, ומאירים בקשת בעננים; הרבני החובב ידיו רב לו וכו', מו"ה חיים סוניאג נ"י, בעיר מוקצ'בו הי"ו.

שבוע העל"ט קבלתי וכו', ובתוכם מחברתו על מדרש ר"ח וכו'. — ומה שהק' (בסימן ל"ד) בהא דא"י בס' חסידים (סימן כ"א), החסידים הראשונים היו כותבי באגרת עונותיהם כדי לקיים וחטאתי נגד תמיד ויעשו תשובה, [וכ"כ באור צדיקים פרק ז'], אך ברמז יכתבם שלא ימצאם שום אדם ויקרא בהן (ויהי בכלל חציף עלי מאן דפריש חטאיה כדאי' בסוטה ז' ע"ב דנראה שאינו בוש ונכלם בדבר), הלא מבואר במס' שבת דף י"ב ה"ר ישמעאל כתב על פנקסו קריתי והטיתי נר בשבת לכשיבנה ביהמקד אביא חטאת? — (ועיי' במס' יומא [דף פ' ע"א] א"ר אליעזר האוכל חלב בזמח"ז צריך שיכתוב לו השיעור וכו'). — הנה לכאורה אפשר ל' עפ"מ"ש בתוס' שבת (שם) דהא דאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים הוא דוקא במידי דאכילה דזה ננאי הוא לצדיק ביותר (ועיי' בשו"ת בית נפתלי סימן ד', ובהקדמה לס' מראה ר'אה), וא"כ הה"ד לענין מאן דפריש חטאיו, דאם ל"ה במידי דאכילה

אין הדבר גדול כ"כ לבושה, וזה הי' מעמא דר' ישמעאל ג"כ! אולם ז"א דהרי הנ"מ בסוטה (שם) פריך מיהודא וראובן דפרטי הטאם (ותי', ביהודא כי היכי דלא תשרף תמר, וראובן כי היכי דלא ליחשדו אחי') ואם נימא כנ"ל אי"כ ליה קשה מידי, ועכ"ח דאין לחלק בכך, [זולת אם נימא דשפיכת דמים הוי כמו מידי דאכילה, יצ"ע]. — ולכן נלע"ד פשוט, דכנמ' יומא (דף פ"ו ע"ב) רמי, כתיב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה, וכתי' מכסה פשעיו לא יצליח? לא קשיא, הא בחטא מפורסם (טיב לו שיוודה ויתבייש), הא בחטא שאינו מפורסם (לא יגלה חטא), ועיי' מנ"א סימן תר"ו סק"ב [ובפנים יפות (פנחס) והמאסף שנה ג' סימן כ"ז אות ג'] והנה לפי הנראה מנמרא הי' מעשה דר' ישמעאל מפורסם וידוע, ועל כן שפיר פריש חטאיה, דבוש ונכלם בדבר, וק"ל. —

אולם אי קשי' הא קשיא הא קיימ"ל כל העוסק בתורת חטאת באילו הקריב חטאת, ולמאי הוצרך למכתב על פנקסו, [ועיי' בס' ליקוטי חבר שבאמת מה"ט אמר חטאת "שמנה" כי חטאת כזה ע"י עסק בתורת חטאת, היא חטאת כחושה, ולכשיבנה ביהמקד' יביא חטאת "שמנה" דהיינו קרבן ממש בפועל, ועיי' וילקט יוסף חלק י"א סוס"י פ"א, ובס' שעם הצבי סימן ז' אות כ'], ואי דחלק המניע לכהנים לא יכוסר בלימוד תורת חטאת, אבל הלא קיימ"ל בב"ב ק"ט דבשרה ועורה של קרבן שהכהן מקריב הוא שלו שנאמר ואיש את קדשיו לו יהי, והרי ישמעאל כהן הי', והדרק"ל? — אך ידידי הרב וכו' מו"ה ישראל גאלדמאנן נ"י הראה לי שכבר עמד על זה בקול יהודא (וחוא ספר ישן) ובס' "שבת של מ"י תי' דאע"ג דדידי' הוא מ"מ בעינן מעשה דאכילה כי בהנאת אכילת כהנים מתכפרים בעלים (וכמו שפסק הרמב"ם בפרק יו"ד דמצעה הקרבנות) והכא ר"י לא מצי אכיל דלא מצי להקריב ואכילה אינה בעין, ודו"ק. — ומה שמורגל בפי העולם דע"כ נקט חטאת "שמינה" לפי שחייב אדם על שגגת שבת קרבן עולה ויורד, לכך אמר "שמינה" שלא יהי' עיפות או סולת אלא חטאת בהמה! כבר כתב בחידושי הר"ן דו"א הא אין קרבן עולה ויורד על שגגת שבת אלא קרבן קבוע ע"ש, ובספר לשמוע בלימודים כי בזה"ל: מלת "שמינה" לכאורה מיותר, דאטו החטאת חיובה להיות שמינה דוקא (ועיי' שו"ת שם משמעון האו"ח סוס"י י"ח ובס' מליצי אש כ"ה סיון) ויתכן דנשביל המתנת הזמן קיבל עליו להביא חטאת שמינה]. — והנה בהנהגות מצפה איתן (סוכה דף מ"ב) הק' דהא הוי טעה בדבר מציה ופסור? אולם אפשר דהא דטעה בדבר מציה פסור הוא דוקא אם עוסק באותו הגוף דעושה בו המצוה, אבל היכא דהאיסוי נעשה בגוף אחר והוא רק מכשיר למצוה שפיר חייב, וא"כ כאן דהא האיסוי נעשה בהטית נר והוא רק מכשיר למצות הלימוד ולכן חייב חטאת, ודו"ק, (ועיי' תורה מציון שנה חמישי' ח"א סימן ל' אות ט', ושנה ז' ח"א סימן ג' א"ת ב', ובוילקט יוסף חלק ט"ז סימן קל"ה). —

וכבר נודע ומפורסם מה שפ"י הנר"א מווילנא זל"ה בכוונת הבריייתא דר' ישמעאל, והובא ג"כ בהנהגות הש"ס להגאון ר' צבי חיות זל"ה, ובעין דבריו כתב גם בס' בית נפתלי עה"ת (פ' שלח) ובוילקט יוסף חלק יו"ד סימן כ"ט, ובמתא דירושלים פ"ק דשבת' ה"י ג', [ועיי' לעיל סימן מ"ט

אות ו']. — והיום הזה ראיתי דבר נכון בספר תורת בר נש (אות פ"ד) על קישי' תוסי' הנ"ל הא אין הקב"ה מביא תקלה ע"י, דהנה בספר מלא רצון כתב בהא דר' נתן חולק ואמר "שהטה" ולא כסתם הש"ס "וביקש להטות" דשניהם אמת, כי פעם א' ביקש להטות ולא הטה, אבל בפעם אחרת עשה והטה באמת, וכי על פנקסו כך וכך, ולפי"ז מתורצת שפיר קישי' התוסי' דרך משום זה אין הקב"ה מביא תקלה על ידי הצדיקים יען כי הם בעצמם נזהרים מאוד שלא יהיו נלכדים ברשת הטעות לעשות חלילה איוה עבירה בטעות ולכן גם הקב"ה משגיח עליהם בהשגחה פרטית שלא תבא תקלה על ידן, אבל כיון שר"י קרא כבר פעם א' והי' קרוב להטות, ובכל זאת לא הי' זהיר וקרא עוד הפעם, לכן לא הי' משגיח"י עוד עליו מן השמים והטה אח"כ, ודפח"ח. — והנה יש מקשים הכי עבר ר"י על דברי חכמים דמ"ש דגורו על נטילת לולב ותק"ש בשבת משום שמא יעבירו הכי יאמר ר"י אני לא אעבירו? אולם בשי"ת בית שערים סימן קט"ו כתב דהדבר פשוט, לפימ"ש טו"ז רס"י ער"ה דדוקא בנר לא חילקו חכמים בין נר לנר, אבל באדם חילקו בין אדם לאדם, דאדם חשוב מותר וכן שנים מותרין, ולא גזרו אדם זה בשביל אדם אחר ע"ש, וא"כ ס"ל לר"י דאדם כמותו שיוכל לקרות ולא יטה שרי, משא"כ בשמא יעבירו לא חילקו בין אדם לאדם, וא"ש, ועיד אולי אז לא פשטה עדיין גזירת אין קורי' בכל ישראל, ועיי' ברמב"ם פ"ב מהל' ממרים, ושפיר אמר אני אקרא ולא אטה, משא"כ גזירה שמא יעבירנה אחר שפשטה בכל ישראל א"י לומר אני לא אעבירו, והבן. — [ועיי' נבעת פנחס (ויקהל) עה"פ לא תבערו אש]. —

(בי) **בס"י** ל"ה, הקר, בהא דכ' בס' חסידים (סי' תקל"א) דהא דאסור לאכול קודם שיתן לבהמה, הוא דוקא באכילה, אבל לא בשתייה, וצ"ב שעמו ונימוקו? — הנה בשו"ת בית נפתלי סימן פ' הביא כי יש בזה ד' טעמים. — א) דהרמב"ם בפ"ט מהל' עבדים הל"ה כתב דמקדימי' מזון הבהמות והעבדים לסעודת עצמן, ומדדייק "לסעודת" עכ"ל דס"ל כשי' הטו"ז (באור"ח סימן קס"ז) דדווקא להקדים "סעודה" אסור, אבל טעימה שרי, ודן מינה דס"ל דכש"כ שתי' מים דשרי ואף דאנן קיימ"ל כביי דטעימה ג"כ אסור מ"מ אין להוסיף איסור על שתיית מים. — ב') מ"ש היר אפרים [שם] דהא דצריכי' ליתן לבהמה מקודם לרמו משום דאנן זנין בזכות דבהמה, וזה לא שייך במים עישה, וכ"כ בנזר הקודש. — ג') מ"ש הישמח משה (חקת) למען להכניע הניאות שבאדם, ובמים ליכא ניאות, ע"ש דפח"ח. — ד') מ"ש האבודרהם (הביאו הא"ר בס"ק יו"ד) כמו שהקב"ה מזמן ומכין מזון הבריות תחילה דהיינו עשב והדר מכשל אותו לצורך האדם, כמו כן צריך כל אדם לעשות בביתו, וכ"ז שייך לומר במאכל, אבל לא בשתי' מים דשוה בשניהן (ועיי' שו"ת כתב סופר או"ח סימן ל"ב, שבט סופר או"ח סימן מ"י, שו"ת חתן סופר סימן ל"ו, ובמאסף שנה ו' סימן ע"א, ובשו"ת חלק יעקב סימן מ"ט). — ומה נעמו דברי הנאין מו' מאיר דן פלאצק זל"ה בענין זה, דהנה יש שני ענייני שתי', יש ענין שתיה שהיא לצמאון של אדם, וזה אין לו שייכות לאכילה, ויש שתי' שהוא אחר אכילה להשלים הסעודה, וזה ענין ולבעת זה

שתי' שבא אחר אכילה מזה לא דברה התורה, ובוה שפיר יל דאותה שתי' קודמת לאכילת בהמה, ודו"ק, (ועיי' וילקט יוסף חלק ח"י סימן ח'). — **ואנב**, הנה שמעתי להסתפק אם הא דבאכילה הבהמה קודמת הוא בכל פעם כשירצה האדם לאכיל או רק בבוקר לפני אכול פת שחרית? והוכיחו מ"ש ויתן תבן ומספוא לגמלים ואח"כ וישב לפניו לאכול, וזה הי' לעת ערב כנודע, וממילא נשמע שבכל פעם הדין כן, יאנכי אמרתי לששום ממתני' דשבת (דף קי"ז). מצילין ג' סעודו' א' הראוי לאדם, וא' הראוי לבהמה, והק' בתפא"י גבי בהמה מה שייך ג' סעודות, ותי' כיון דאסור לאכול קודם שיתן לבהמתו א"כ בכל סעודה צריך שיתן לבהמתו קודם ע"כ מצילין ג' סעודות גם עבור בהמתו, ולפי"ז מוכח דבכל פעם הדין כן, ודו"ק (וכ"כ במשנת חסידים). — ודברי תפא"י ישראל הנ"ל היו בהעלם עין מהכותבים בתל תלפיות (תרפ"ח) אות ט"ז, וזו כ"ח. —

ג') **ומ"ש** בסו"ס כ"ח לחקור בנר חנוכה, איך הדליקו ממנו שמנה ימים, הלא מבואר ב"ש דתענית (דף כ"ד) שאסור ליהנות ממעשה נסים? גם קושי' זו איננו חדשה אצלי וכבר הבאתיה בוילקט יוסף חלק ט"ז סי' ס', ונשנית בספרי גנוי יוסף סי' ע"א, (אות ב'), והמובחר שבתירוצים, דרך ביחיד אסור ליהנות ממעשה נסים משום דמנכין לו מזכיותיו אבל בצבור דאין מנכין שפיר דמי ליהנות, (עיי' בנפש חיה על או"ח סימן רצ"ב בהג"ה, ובס' מליצי אש ל"ח תמוז אות ש"ב, ובהנהגות והערות שלי לספר נחלת שבעה אות ט"ז), ועוד דזה שאסור ליהנות ממעשה נסים שייך רק במה שנעשה נס לצורך האדם, אבל בנ"ח נעשה הנס לצורך גבוה שלא לבטל עבודת המקדש בזה שפיר רשאים, (עיי' בס' מעשה למלך על הרמב"ם ח"א דף ק"ח ע"א), ועיי' המאסף שנה חמישית חוברות י"ב סימן ק"ג אריכות דברים, וגם בשנה תשיעית כרך א' חוברות ה' סימן נ"א אות ב'. — (שלישית) מ"ש בשו"ת עזרת יהודא (סימן י"ז) עפ"י דקיי"ל ביו"ד סימן קי"א מהשי"ס יבמות דבאיסור דרבנן אמרי' שאני אומר ותלינן לקולא, וא"כ הא דמע"ג אסור בהנאה היא רק מדרבנן, כ"כ הנאון מהרש"ק בס' החיים הלי' חנוכה, (ועיי' שו"ת בית יחזקאל סימן ב'). — ועוד דהא דאסור ליהנות ממעשה נסים היינו רק אם הכל הוא עפ"י נס, כהאי דחלא דנעשה סמידא, (תענית כ"ד) וכן באכלבא דנתמלא חיטי, משא"כ שהי' לה כשורי שלא עפ"י נס רק שהיו קצרים ועפ"י נס נחארכי (שם), מאלו שפיר מותר ליהנות, והכ"נ בהשמן שכפך דהמקעת הי' מהטבע, (וזה הי' נמי הטעם שאמר אלישע מה יש לך בבית, כדי שיהיה מותר ליהנות לה מן הנס), וע"ז נמי כיון הסו"ז שהי' צריך שישאר קצת שמן טבעי בהפך, כדי שיהי' מותר ליהנות ממנו, (נבעת סנחם), והבן. — חמישית, עפ"י ש' בשו"ת בית שערים חא"ח סימן רל"ח לתרץ קושי' המנחת כהן הא"ך לקחו החוטם שירדו בענים למנחות ולשתי הלחם, לפי' החוטם שהי' עפ"י נס, ואסור ליהנות ממע"ג ולי"ה ממשקה ישראל מן המותר לישראל? דהא דאסור ליהנות ממע"ג היינו כשהנס נעשה לנו ובשבילינו וע"י פעולת אדם, אבל בדבר שנעשה סלא בעולם דרך נס"י ולא לנו ולא ע"י תפלתנו מותר ליהנות ממע"ג, ודו"ק. — וגם עיקר הקושי' ממן

ובאר ושליו יש לדחות דהרי שם נעשה להם עיקר הנס למען יאכלו, וכ"כ החיד"א באשת עובדי' שהי' מותר לה ליהנות מהשמן שהי' ע"י נס, (ועיי' מגד ירחים השני דף ל"ה בד"ה א"ה, ומ"ש בשם הגאון דקאוונא וצ"ל). — **ואנכי**, הנה רבים מקשים למה דאי' במס' תענית דף ח' דאין הברכה מצויה לא בדבר השקול ולא בדבר המדוד, איך הי' באפשרות שיהי' הברכה בהפך ויתרכה השמן שבו, הא אמרו בשבת דף כ"א שהי' בו להדליק יום א' והוא שיעור חצי לוג שמן, והו"ל דבר המדוד, ואיך חלה הברכה? — [ועיי' בס' בית יחזקאל סימן נ"ו שכ' דמוכרחין אנו לומר דבאמת לא הי' בהפך מדוד במדה חצי לוג שמן שידליק כל הלילה, אלא פחות מעט שעה או חצי שעה, והא דאמרו שהי' בו להדליק יום א' הוא ככלל המסור בידינו דדבר הקרוב למנין השבהו כמנין כמ"ש הרא"ש בפסחים לענין ספח"ע, הכי' כיון שבעוד מעט היה בו השיעור הזה, הו"ל כאלו הי' בו השיעור הזה, ולפי"ז גם ביום הראשון הי' הנס, דבשמן שבפך הי' פחות מעט, ונעשה נס שהדליק כל היום, וכמ"ש בשאלתות דרב אחאי גאון עיי"ש], אולם כבר מבואר בישמח משה והובא בשו"ת אבני צדק חיו"ד סימן ק"ג שמה שאמרו אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין היינו במי שמושגח בשם שד"י, אבל אם הוא מושגח משום הוי' ב"ה יש ברכה אפי' בדבר השקול, וטעמן ונימוקו עמו עיי"ש, [וזש"ה ויזרע יצחק וימצא מאה שערים ויברכהו ה' (היינו בשם הוי')], וברכת ה' היא תעשיר, וישא ברכה מאת ה', ועורי מעט ה']. ובחנוכה הי' הברכה משם הוי' ב"ה על כן שפיר חל הברכה, אף על דבר המדוד, ודו"ק. — [ועיי' בפתח הבית, לשו"ת בית נפתלי בדרשה הראשונה אריכות דברים בזה], ודכירנא כי אאמור' הגאון וצ"ל הי' דרכו לומר דזהו הכוונה שהי' מונח „בחומות" של כה"ג אשר לכאורה קשה דמה מהני חותם כה"ג הא בדאורי' צריכי' ב' חותמות כמבואר בש"ך י"ד סימן קי"ח סק"ה [ועיי' שו"ת מור ואהלות דף נ"ח ע"ג שכתב דרך מדרבנן צריכי' באיסור דאורי' ב' חותמות ושבות במקדש לא גזרו, ועוד עפי"מ"ש בכל בו סי' מ"ד דהי' מונח בתוך שידה קבועה בכותל ופתחה סגור וחתום בחתמו של כה"ג עיי"ש, ועיי' באשכול הלי' חנוכה ופורים סימן ו' ונראה מהלשון דהי' ב' חותמות], אלא הפי' שראו על הפך השראת שם הוי"ה והוא הורה להם באיזה אופן הי' הנס, וממילא הי' יכול לחול הברכה, והבן, וכבר ידוע מ"ש האר"ז"ל אל תסתכל בקנקן אלא כמה שיש בו, והיינו דאותיות ונקה לא ינקה הוי' בראש ואותיות קנקן בנתיים, והיינו לראות אם שורה הוי' על הדבר, וז"ש ומנותר קנקנים (היינו השראת שם הוי') נעשה נס לשושנים, ולכן שפיר בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים, ודו"ק. (ועיי' בס' נחלת שבעה לגיסי הנאב"ד דק"ק סאלאנמא יצ"ו לחנוכה אות א' ובהנהגתי שם הנדפס בסוף הספר אות כ"ב). — ועיי' שו"ת בית יצחק חאר"ת סימן ק"י אות ג', והדברים עתוקי' ולא בא הכוה"ב אלא להוסיף כי בסיום לזאת חנוכה אמרתי לרמוז דבר זה בפסוק „זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו" ור"ל יען שהי' שורה שם הוי' על הפך ע"כ אנו מהליקי' ה' ימים, כי „בו" בגמטרי' ה'. [ועיי' שו"ת קול יהודא אות סימן טו"ב] —

— סימן נ"ג —

חיים ארוכים, ושנים ברוכים; ינהר ויצהר, יבוא וימהר; לכבוד אהו ירי"ם הרבני הנניד המופלג בתוי"ש, יקר רוח, עושה צדקה, וכו', מו"ה יעקב משה האדן נ"י, אחד מחשובי בע"ב דק"ק באניהאד יצ"ו.

שימחתי לשמוע משלומי ומשלום בי"ב הטוב הי"ו, ותלי"ת גם מאתנו לא יבצר, ויעזור ה' גם להלאה וכו'. — ואשר שאל למה הכהנים מנגני' (כשעת נשיאת כפים) באות ה' ה' ? — הנה חפשתי בספרים ולא מצאתי בזה דבר, והנלע"ד פשוט, לפי שאות הה' נפק מפומא דבר נש בלא עמל ובלא יגיעה, וכמאמר הפייטן מאקדמות, „באתא קלילה דלית ב"י מששותא", כי לשאר אותיות צריכי' מחמשה כלי המבטא, אבל אות ה' נתהווה ממילא, ויען כי אסור להפסיק בין הברכות, ע"כ מנגנין באות זה. — ועו"ל דהנה ה' מרמו על חמשה חומשי תורה [עיי' רש"י (בראשית) עה"פ יום הששי, ובבעה"ט (האזינו) עה"פ הלה' חגמלו זאת, ובכ"ק של אאמו"ר הגאון זצ"ל (תבא) עה"פ אשר נתתה לי, ובאמרי שפר [דאראנ] עה"פ וילך חרנה], ומבואר במדרש מהיכן זכו ישראל לברכת כהנים, רבנן אמרו ממחן הורה, [ועיי' פתח הבית לשו"ת בית נפתלי דרוש א'], וע"כ מנגנים באות ה' לרמו שבזכות החמשה חומשי תורה זכו לברכת כהנים, ופשוט. — גם י"ל דנודע דה' מרמו על תשובה, ומבואר בברכת כהנים אינו חל כשחטאו, ע"כ מעוררי' בזה לשוב אל ה' ויתכרכו, וק"ל, — **אני"ל** עסימ"ש בסי' סגולת ישראל בהשמטות (מכתב ב') בשם איומה כנדגלות (אחר שהאריך במעלה של אות הה') וכשבא יוסף וראה את עשו הרשע והכיר בסימניו היותו מנאף ומנאץ שמו ית' אמר שמא יתן דודו עיניו באמו, עמד לפניו, אמר הקב"ה אתה כיוונת שלא ישלוט עיה"ר באמך, אני אעשה שלא ישלוט עיה"ר בך ובזרעך עד עולם, מה עשה הקב"ה הפיל ה' על יוסף זנקרא יהוסף, „שמסגולת הה' שלא ישלוט עיה"ר", עכ"ל, [ובספרי „דברי יוסף" עה"ת אמרתי בזה להמתיק ולהוסיף עמ"ש בסי' באר מים חיים (קרח) בשם האריז"ל שרחל היתה עקרה לפי שלא הי' לה ה"א בשמה, שכל אמהות כולן הי' להן ה"א בשמותן, וה"א הוא סוד הורע, וסימנך ה"א לכם זרע, [ועיי' שרי חמד כללי מערי המס כלל י"ב (דף כ"ג) בד"ה ובחפשי], ואך שנתקנה ע"י בלהה שיש לה ה"א יתירה בשמה ולקחה היא ה"א אחת, וע"כ אמרה רחל ואיבנה גם אנכי ממנה עיי"ש, (ובסי' דברי [משאבא] כתב כי בזה מובן מה שאמרו"ל שאמר הוא ית"ש אברם אינו מוליד אבל אברהם מוליד, שרי לא תלד, אבל שרה תלד, ר"ל משום שהי' חסר אות ה"א משם כמ"ש האריז"ל, ועיי' בסי' קרבן העני (תולדות) עה"פ ויעתר), והיינו כי אחרי שיהי' להם ה"א בשם לא ישלוט עיה"ר בבניהם, ואח"כ לא יהי' עקרות, וק"ל], ולכן שלא ישלוט עיה"ר בהברכות ע"כ מנגנין באות ה' לרמו על זה, והבן. —

שן"ך בתל תלפיות (מחברת ל"ט) סימן מ"א אות ב' שהעיר ג"כ על הדבר ובי' בוח"ל: מה שבחרו הכהנים דוקא לנגן בלשון הניגון ה"א ה"א

ולא בשאר לשוני הנינו, יובן עפ"י המדרש (הובא בס' שבת שכתון) בה' נתחממה שמים וארץ דה' אינה מרגיש שום רוק כשמוציאין מפיו וכל שמות המפורשין אינם נכתבים אלא בה' שאינה מקבלת טומאה מרוק שבפיו ולכך הוסיף בזמר מ"ב ה' וחתם ה' — ובס' ע"א (שם): לענין לעורך העולם שיהי' נזהרים בברכת כהנים וכמ"ש בחרדים וביראים והפלא"ה, ובשו"ת חתם סופר או"ח סימן כ"ב, דגם על הצבור יש מצוה להתברך מפי הכהנים [ועיי' שו"ת בית נפתלי סימן מ"ח], וידוע דכל ברכות טובות והצלחות מרומזי' בברכת כהנים, יברך בממון, בעושר, ובכנים, וכו', וכדי שלא יחשובו ההמון ע"ה שרק עוה"ב יש בשכרה ע"כ דרשו דגם עוה"ז ככל טוב יש בברכת כהנים, ואי' במנחות כ"ט עוה"ב נכראה ביו"ד ועוה"ז בה"א נכראת עיי"ש, [ועיי' ס' מנחת יהודא (נשא) אות ה'], ע"כ קוראי' הכהנים להעם העומדי' בשוק ובחצר ביהכנים שיבאו לשמוע ברכתם שיקבלו עוה"ז שנכראת בה"א ה"א, עכ"ד], ואנכי הנלע"ד כתבתי (ועיי' לקמן סימן נ"ו), — וירידי הרב הגאון וכו' מו"ה יצחק ווייס נ"י (ראב"ד דק"ק ווערבווא יצ"ו) כתב לי, די"ל עפ"י המפורש במדוש שהקב"ה אמר, הברכה שנתן לאדם נח אברהם יצחק ויעקב, נתן עכשיו ביד הכהנים, (מובא בס' אמרות ה' פ' נשא) לפי"ז כוונת הכהנים כשבנועם מנגנים באות ה' לכוון שאותן הברכות שנתן הקב"ה לה' צדיקים הנ"ל תחיל ותשרה על ישראל [ומדויק במדרש שנתן הברכה „ביר" הכהנים, דהיינו ה' חרכים שעושים], עכ"ד, ונכון. —

ואנכי אכתוב לו אשר שמעתי בימים הללו מכבוד ידידי ש"ב הרבני הנגיד המופלג בחי"ש איש חמדות וכו' מו"ה חיים ליב ראזענבערג נ"י בשם מרן הגאון קדוש ישראל מוויזניץ שליט"א, עה"פ וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם (פירש"י ברכת כהנים), וירד מעשות החטאת! דהנה אמרו חז"ל עניות מעביר את האדם מדעת קונו ר"ל, וע"כ כשברכם אהרן בוודאי נתקיימו ברכותיו, וממילא עיי' לא חטאו עוד, ודפח"ח. — ואנכי אמרתי דהנה כבר פי' יברך ה' בממון, וישמרך מן המזיקין, היינו שלא יהיה הברכה לקללה, לגרום ניוזקין ח"ו, וישמן ישורין ויבעט, וע"כ אמה"כ וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, אבל ברכתו הי' לשוכה ולא גרמה ח"ו היוזק, אלא וירד מעשות החטאת, ודו"ק, (ועיי' בספר עשרת סו על הלכות נשיאת כפים [דף ל' ע"ב] למטה בזה), ועוד כתבתי פי' נכין בספרי שו"ת גנוי יוסף סימן צ"ז יע"ש ויתענג מדברינו. — ובשם רב גדול א' ראיתי לפרש פסוק הנ"ל, דר"ל בהרמת ידיו לכד הי' ממשיך הברכה אל העם, ואעפ"כ וירד, הי' זאת אצלו ירידה ומדרגה קטנה, אך העיקר הי' אצלו מעשות החטאת, היינו אם עשה איש ישראל איזה חטא העולה והשלמים, הי' מעלה אותו והשלים אותו, (ספרן של צדיקי' מערכת מ"א אות ד'). — ומ"ש רש"י ברכת כהנים: יברך יאר ישא, אשר לכאורה היא פשיטא כיון דנקט ברכת כהנים ודאי הוא יברך יאר ישא? אפשר'ל הכוונה עפ"ימ"ש בפ"י הרא"ש למס' תמיד וגם הראב"ד (והוא מש"ס סוטה דף מ') דיברך יאר ישא הי' אומרי' ביחד בלי הפסק בנתיים, שאין עונין אמן במקדש, לכך לא הי' מפסיקי' ביניהם עיי"ש, ומעתה י"ל דו"ש ברכת כהנים יברך יאר ישא, להורות

דאהרן אמרן, אז ביחד בלי הפסק, והבן, (וכ"כ בס' אור הישר לונדן). —
ובעיקר ענין שהעוה"ז נברא בח"א, עיי' מ"ש בס' כנסת ישראל אבות ריש
פרק ה' בשם הגאון רבי ר' יונתן זצ"ל. —

— סימן נ"ד —

ב"ה מושיק ויגש תרצ"ג לפ"ק גרוז'ר יצ"ו.

במוציאי מנוחה, רב ברכה והצלחה, לכבוד אהוי ידידי הרב

הגאון המהולל, חריף ובקי צדיק ונקי, וכו', מו"ה

הילל פוסק נ"ו, אנדק"ק טערבונר (בסרביה) תע"א.

אם אמנם כי עיף אנכי מאוד מעבודת היום, כי לא דבר קטן הוא אש' אנכי עושה מדי שבת בשבתו, לפני צהרים הנני לומד עם חברים המקשיבים לקולי, או"ח כסדרן עם נ"כ, ואחר צהרים גמר' וחוס', שוב דרשה באנדה ומוסר להורות לעם ה' הדרך אשר ילכו בה, וגם בסעודה שלישית בביהמדר' צריך אני להשיף אמרתי בסדר' השבוע, ה' יתן לי כח עוד רבות בשנים לזכות את הרבים ללמדם תורה ויראה מתוך נחת והרחבת הדעת, אעפ"כ לקחתי לי מועד לעיי' קצת בס' "פסקי אליהו" (חלק ד') אשר שלח לי למנה ממר אביו הגאון הנירא, שר התורה זצ"ל, ובאתי עם איזה דברים, כדרכי לעשות בכל הספרים; הבאים אלי מארבע כנסות הארץ. — וראשון תחילה מ"ש בדבר המנהג לאמר לכהנים אחר הדוכן "ישר כח" לפי שכהנים היו יכולים לקיים מצוה זו בביהכ"נ אחר! כבר כתב כן בס' המטעמים וז"ל: כשכהנים יורדים מן הכימה אומרים להם ישר כח, לכאורה הלא הם מוכרחי לברך את ישראל במ"ע מה"ת דכתי' כה תברכו? אך דא"י אצל תרומה ומעשר שטובת הנאה לבעלים, אעפ"י שישראל מוכיחי ליתן התרומה והמעשר מ"מ צריך הכהן והלוי להחזיק לו טובה לישראל שנתן לו, כי ה' לישראל הברירה ליתנה לאחר, וכמו כן ה' יכולים הכהנים לקיים המ"ע ולברך את ישראל במקום אחר שיש עשרה מישראל, וע"כ אמר' להם ישר כח ע"ש, [והובא בס' עטרת סז על הל' נשיאת כפים סימן קכ"ח ס"ק נ"ג]. — שו"ר בהנהג' הרש"ש אשר בש"ס ווילנא למסכ' שבועות פרק ד', ובס' הדרש והעיון חלק ב' מאמר שי"ד אות ג'. — ועיי' בס' מטה אפרים לר"ה סימן תקצ"ב סעי' י"א ש"כ: ואומרי' "אשר כח" והוא כהחזקת טובה על הברכה, ואשר הוא לשון אומץ וחיוזק כלשון הכ' אשרי הומץ (ישעי' א' י"ז), ויש אומרים "אשר כח", והכוונה אחת היא, אלא שאלו אומרים לנוכח אשר כח, והאומרי' יאשר היא כלשון נסתר כדרך שנוהגי' כלשון לעז כשמדברי' למכובד אומרי' כלשון נסתר, [ועיי' בקצה המטה שם ס"ק י"ט]. — וזה יותר מעשרים שנה אשר כהנתי מאמר בשם "ישר כח" והוא נרפס באוצר ישראל (חלק ה') על שם אחר, אבל ממני יצאו הדברים, (ועיי' וילקט יוסף בקונסים טו"ב משנת תרע"א לפ"ק). —

בדבר השיעור כמה ננים צריכי' להוליד לצאת יד"ח מצות פו"ר! נזכרתי דבר נאה ששמעתי עוד בימי חרפי בשם גאון א' בפסוק

ואביה ירק ירק בפניה וגו' (בהעלותך), דאחכז"ל ע"ס וילך איש מבית לוי וגו' שהי' פורש בהחילה מאשתו בשביל גזירת כל הבן היולד וגו', וא"ל מרים בתו גזירתך קשה משל פרעה וכו', וע"כ עשה בה לקוחין שני עיי"ש. ולכאורה צ"ע על מרים הצדקית לומר כך דמדינא אף כשרואה באביו דבר מכווער אל יאמר? וצר"ל דס"ל דעובר על ד"ת הוא דאז מותר לומר אבא כך כתוב בתורה (עיי' יו"ד סימן ר"מ ס"א) ומשום דס"ל דאכתי ל"ה מקיים מצות פו"ר וכב"ש וכדמצינו בזה פלוגתא ב"ש וב"ה דלכ"ש צריך לבי זכרים זכרים דוקא, ולב"ה בן ובת דוקא, (יבמות דף ס"א) ואז ל"ה לעמרם רק אהרן ומרים, ואך כעת שפ"י משה מאשתו וכבר הו"ל ב' זכרים ועכ"ז דברה עליו ג"כ הלא סותרת דברי עצמה, וע"כ התעורר עלי' כעת גם חטא הראשון שזלזלה בכבוד אביה, וזהו ויאמר ה' אל משה ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים, [ולפי"ז לא קשה גם כן על שלא נענש גם אהרן כאן], ורפח"ח.

ג.) **באות** ז' ע"ד זוג שעברו עליהם יו"ד שנים ולא ילדו, ונסעו לצדיק וקבע להם עוד זמן שנתיים ימים וכו'. — הנה כן הי' מעשה בעיר סינעט בשנת תרל"ז, ונמצא ע"ז תשובה ארוכה בשו"ת קול אר"י סימן פ"ה, וגם בשו"ת מהר"ם שיק אהע"ז סימן ד', ובשו"ת תשורת ש"י סימן ר"ט, שו"ת מהרי"א הלוי ה"א סימן ס"ו, ושו"ת שאילת שלום מהר"ת סימן ס"ו, [ושם בדבריהם נתבאר ג"כ הך דינא כשהפילה מאימתי השכינן העשרה שנים, וכל העניינים המסתעפים לזה, עיי"ש באריכות, ובל"ס לא היו ספרים הלוי בבית מר אביו הגאון זצ"ל]. — ואודות מ"ש במתני' (סוף נדרים) יעשו דרך בקשה, הנה רש"י פ"י לבקש רהמים, אולם הירושלמי והר"ן מפרשו יעשה סעודה, וצ"ב, ופ"י אדמו"ר הנוצ"ל הכוונה עפ"י גמ' כתובות דף יו"ד צוה עליהן והכניסם למרחץ והאכילם והשקם וכו', כמו כן י"ל דהך שאינו יורה כחין הוא מצד חולשא שאינו נוון כהוגן, לכן יעשה סעודה וגם יפיים שיהי' אהבה ביניהם, ויתרבה התאוה, ועי"ז יתרפא ויורה כחין, והבן, [ועיי' תל' תלפיות (תרפ"ח) סימן כ"ה אות ב']. —

ד.) **וע"ד הקושי** (בהג"ה) האיך ילפי' (ביבמות דף ס"ד) שלא ישהה אדם יותר מי"ד שנים אם לא ילדה מהא דכתי' מקץ עשר שנים (בראשית ט"ז), והלא אין למדין מקודם מ"ח? הנה בעצמו ציין על שו"ת יד יצחק (להגאון דטאלטשווא זצ"ל) ח"ב סימן קי"ד שהאריך בזה, אולם אנכי הרואה בשו"ת בית יצחק (לבוב) יו"ד חלק ב' סימן קס"ד (אות ב') כלל גדול דלא ילגיני מקודם מ"ח אלא דבר הכבדל ממצות, אבל דבר מה דל"ה נגד המצוות ילפיני ישפיר עיי"ש, — ועוד זאת הבאתי בוי"קט יוסף חלק י"א סימן קמ"ב דהא דאין למדין מקודם מ"ח היינו לקולא, אבל להומרא ילפי', עיי"ש ישמיוטב הרבה קושי' בסברא זו, [ועיי' עוד בשו"ת דודאי השדה סוס"י צ"ה, המאסף שנת ארבעה עשר כרך א' חוברות ו' סימן ל"א, ובשרי חמר מערכת ה"א כללים (נאה השדה) סימן קל"ה אות יו"ד, ובשו"ת חלק יעקב סימן נ"ט]. — והידוש בעיני כי בכל הכונתים איננו מזכיר ומכלכל כלל אם ישי"ת הו"ל דוי כמנין ועשוה שנים, דוק זכות א"י גורם, או אין

נפקים, כי יש בזה שיטוי שונות, (רש"י, רמב"ן, מהרש"א, ושם יעקב), ועיי' שו"ת שואל ומשיב רביעאה חלק א' סימן מ"ח. —

ה' ומה שמתפלא (באות ג') על החתם סופר ח"ו סימן נ"ב כמה שהק' על המז"ז הירוע דהיכא שהתירה התורה בפירוש ל"ה כח ביד חכמי לאסור, הא"ך עשה ר"ג חרם שלא ליקח אשה על אשתו, והלא קרא כתיב כי תהיין לאיש שתי נשים, והרי פסוק זה בנשואי איסור מיירי, כמבואר ביבמות דף כ"ג? — הנה כבר הבאתי המזה זו בוילקט יוסף הראשון סימן י"ב, והנאון מטאלטשווא זצ"ל יצא שם (בסימן נ"ח) לתרץ בטוטר"ד, [אח"כ נדפס תשובה זו גם בספרו שו"ת יד יצחק ח"ב סימן רמ"ה (אות ב'), ועיי' עוד שם בסימן יו"ד, ובספרי צפנת פענח אות ק"ט], ובשו"ת מנחת אלעזר חלק א' (במפתחות) מפלפל ג"כ בקושי' זו, ועיי' בשו"ת גנוי יוסף סימן קנ"ד, — ובעיקר דברי המז"ז עיי' אריכות דברים בשו"ת תורת חסד סימן י"א, ובשו"ת שמן ראש חאו"ח סימן ע"ה, שו"ת מנוחת משה סימן נ"א, שו"ת חלק יעקב סימן ג' וסימן י"ב, תפארת ישראל עירוני פרק ט' אות כ', ותל תלפיות (תרצ"ג) סימן ד', ובס' חקר הלכה בענייני איסורי דרבנן אות א', המאסף שנת י"ז כרך ב' חוברות ו' סימן צ' אות נ', באר מרדכי על הלי נדה דף ס"ד ע"ב, ואחרון אחרון חביב בשו"ת בית נפתלי סימן ט"ו. — **ו' ע"ד** שם בהעיה (דף י"ג) העלה, דעובר במעי אמו קרוי בן ממ"ש ויתרוצצו הבנים בקרבה [ועיי' ראב"ע שהעיר, וכ' ונקראו בנים ע"ש סופס ע"ש], וגם נעמי אמרה העוד לי בנים במעי! אולם לאו כלל הוא דמבואר כבעל העיטור וז"ל: ואותו ואת בנו דאסור לשחוט דוקא דאתיליד, אבל שחיש לה לחיותא ואשכח בה ולד לא מוחייב משום אוא"ב דכתי' הנך הרה וילדת בן, וכן בדוד הוא אומר בני אשר יצא ממני עכ"ל, [וכ"מ מש"ס נדה דף מ"ד ע"א]. — ועיי' המאסף שנת ה"ט כרך א' חובר' ג' סוסי ז"ך, ושנה י"ז כרך ב' חוברת ד' סימן ס"ח אות ב'.

ו' ואשר חקר בענין בני בנים אם הם כבנים! הנה לענין פו"ר הכל מודים דנחשבים כבנים, ואף בני בנות, ודלא כרבינו בחי' (עיי' בשו"ת בית שלמה אהע"ז סימן ו', ובשו"ת בית נפתלי סימן י"ט, אריכות דברים), אך לענין כיבוד אם בן הבן חייב לזקינו, ס"ל המהרי"ק דהוי כמו אדם אחר, אבל שאר פוסקים חולקי' עליו וס"ל דגם הבן חייב בכבוד זקינו אלא שחייב בכבוד אביו יותר, דהרי אמרו במדרי' ויזבח יעקב זבחים לאלקי אביו, שחייב אדם בכבוד אביו יותר מאבי אביו, (וכ"כ רש"י בויגש) ומדקאמר יותר מכבוד אבי אביו משמע דחייב בכבודו דבלאו"ה לא שייך לומר יותר, וכן פסקו בשו"ע יו"ד סימן ר"מ סעיף כ"ד, וכן דעת המז"ז והש"ך ז"ל יע"ש, גם הרב שכות יעקב ח"ב סימן צ"ד, (ועיי' במנורת המאור נתיב י"ד), ואף בזה הנני מראה באצבע על המאסף שנת עשירית, כרך א' חוברות ז', סימן ס"ד. — (ועיי' שו"ת גנוי יוסף סימן נ"ט אות ד', וסימן ע"ד אות ג', וגם בסימן צ"ג אות ז', ויתבררו לו הדברים היטב). — ובחפשי בספרים מצאתי בענין הנ"ל אריכות דברים גם בשדי חמד (כללים) מערכת הבי"ת (פאת השדה) סימן י"ח, יע"ש מתחילה ועד סוף וימצא חדשות. —

— סימן נ"ה —

ע"ד מ"ש כהא דא"י (ביומא דף ס"ו) שם המפורש יוצא מפי כה"ג, דהול"ל "מזכיר", עפ"י דברי האריה"ק זל"ה כהא דאסור להנות השם באותיותיו כ"י השם הו"י ב"ה מורה ה' הו' ויהי', שהעבר והעתיד וההווה הכל חד אצלו ית"ש ואם יהנה השם באותיותיו עושה ח"ו פירוד כי לא יכול לומר בבת אחת כמובן, (ועיי' מ"ש בגנוי יוסף סימן קמ"ט בבן קמצר). אבל הכה"ג בביהמק"ד ה' השכינה כביכול מדברת מתוך גרונו והשי"ת הוציא השם מפי כה"ג שמעצמו יצא בב"א ולא הכה"ג הזכירו מה שאין הפה יכול לדבר, (ובזה מובן מ"ש בפ' יתרו בכל מקום אשר אזכיר את שמי, וקשה דהול"ל תזכיר אלא שהשי"ת בעצמו הזכיר את השם). הוא דבר נכון. — אולם לפני איזה שביעות כתבתי לידירי הה"ג החו"ב מו"ה אנרהם פר"מ נ"י מווייטצען, כי כבר קדמו בזה הקול סופר במשניות לתמיד פ"ג (אות תמ"ב) וז"ל: במתני' ביריחו ה' שומעי' אף קול של כה"ג בשעה שהוא מזכיר את השם ביוהכ"פ ילד"ק למה קתני "מזכיר" ולא קתני בשעה שהוא "זוכר" את השם? ונ"ל כאשר האריכו הספרים ששם המפורש יצא מעצמו מפי כה"ג בשעה שחפץ בו בעבודה ביוהכ"פ, א"כ הכה"ג הוא מזכיר להשם שיצא, ולכן כתב בשעה שהוא מזכיר, ומיושב חקירת התו"ט איך ה' נשמע קול כה"ג עד יריחו כקול ה' בכת, ודו"ק. — [ושמעתי מכבוד ש"ב הרב הנאון מו"ה דוד שפערבער נ"י האב"ד דק"ק בראשויא יצ"ו, שמה"ט מנהג הכהנים בעמדם על הדוכן לנגן באות ה', [עיי' לעיל סימן נ"ג], דהוא כדי לעשות זכר לכה"ג דהי' פיו פתוח והשם הנכבד והנורא מפורש יוצא מפי כה"ג, וזכר זה א"א כ"א בניגון ה"א, ומבואר במדרש אותיות דרע"ק אין ה"א אלא שמו של הקב"ה, והנה בבר"כ כתיב ושמו את שמי על בני וכו', ולכן מנגנים באות ה"א להמשיך ברכה ממקור העליון ב"ה, והמב"י. — שו"ר בספר מנדנות אלעזר (שלח, וילך) שהביא דברי האריו"ל וכי דזה שנאמר בברכת כהנים כה תברכו ואמרו ז"ל בשם המפורש אמור להם וגו' ולא כי אמרו להם רק אמור לשון מקור, דר"ל שמאליו יאמר להם כי הכהנים הכינו את עצמם שתהי' השכינה מדברת מתוך גרונם, וז"ש רש"י אמור כמו זכור ושמו ששמו ז"ל שביבור א' נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר והאוזן יכול לשמוע כך אמור להם השם המפורש בב"א מה שאין הפה יכול לדבר רק השכינה מדברת מתוך גרונם, ע"כ כי אמור, וזה שמסיים ושמו את שמי על בני ר"ל שיעשו רק הכנה ואני אאברכם כביכול שהשכינה תהי' מדברת מתוך גרונם (וכ"כ בערוגת הבשם בפ"י הרביעי ע"ש), ודפח"ח]. — וזה יותר משלשים שנה אשר ראיתי בס' אפסי ארץ (להנה"צ מנאנאש זל"ה) לפרש מ"ש רש"י ויקחו לי תרומה לי לשמי, כי במדינה אין השם נקרא כנתיבתו, רק במקדש ה' מותר והנה מהתרומה ה' עושין המקדש, וז"ש לי "לשמי" היינו כדי שיוזכר שמי כנתיבתו, והבן, (ועיי' וילקט יוסף חלק ב' סימן פ"ג). —

ב' ומה שתמה על מ"ש המהרש"א בחדא"ג (לסנהדרין דף ז') כהא דא"י (שם) וירא אהרן, חור וכו' לפניו, אמר אי לא שמענא להו השתא

עבדו לי כרעבדו כהור, ומיקיים בי אם יחרג במקדש ה' כהן ונביא, ול"ה להו הקנתא לעולם זכו, אף שעדיין או לא נתנה הכהונה לאהרן ול"ה מקדש ולא משכן? אהרן "בכור" ה' והעבודה ה' בבכורות בכל מקום בכמה והו"ל ככהן במקדש זכו, והרי מרים היתה קשישה מיני במבואר ברש"י שבת דף פ"ח ד"ה על יד תליתאי, משה תליתאי לבטן: מרים, אהרן ומשה? — [ולומר דמרים היתה מאשה אחת, זה דוחק, ולא מצינו זאת בשום מקום]. — הנה הערה זו הצעתי לפני אאמ"ר הנאון וצ"ל עוד לפני כמה שנים, והשיב לי בקיצור אמרים ראולי כשהי העבודה בבכורים לא דקדקו בראשון ללידה דוקא, ואף רק הגדול בין הזכרים ג"כ ה' כשור*). והבן. — [ובהיותי בבית ידינ"ג הרב הגאון שר וגדול ליהודים המפורסם לשם ולתהלה וכו' מו"ה אברהם מ"ש פראנקל שליט"א, דברתי עמו בזה, ואמר ג"כ להרין כן, והביא חבל ראיות דלא בכל מקום שנאמר בכור הכונה ללידה, אלא אף גם רק גדול בשנים, ולגבי משה ה' אהרן הבכור, וא"כ לק"מ]. — ובה ראיתי בילקוט שמעוני (קס"ה) בפסוק ויקח את בת לוי שבי: עשה בה מעשה לקוחין הושיבה באפריון, ואהרן ומרים מרקדן לפניו ומלאכי השרה אומרי אם הבנים שמחה עי"ש, והקדים אהרן למרים! אולם במדרש רבה נאמר "ומרים ואהרן" ומקדים את מרים החילה. — והנה לכאור' ה' יכולים להביא ראוי להמחרש"א מהא דכתי' (בשלה ט"ו) ותקח מרים הנביאה, אחות אהרן" ומריחסה הכי

(* א"ה יטן כי חצי"י עלי דצרי, ואעגדס עטרה לראשי, ע"כ הנכי מליג פה צטלהי הגליון חת נכתבו היקר לי נפז אף כי מלער הוא, (כאשר עשיתי מאז צציה נפתלי עה"ת פי דצרים), וז"ל: — צ"ה יוס ה' ה' תרנ"ז ה' מאד יע"א. —

שילום וצרכה לצני אור"כ הרצני הסריף ונופלג י"א וכו', מו"ה יוסף הבהן כ"י, וציתך כלתי מ' צלומא עלקח ה', וכל צית הוהנך יד"כ הגאון כ"י.

היום הזה קצננו נכתב נחמותי זקינתך הלדקית תי' מלפת עה"ק, וצחוכו גם חיזה שורות לפניך, והנכי שולח אותם לך ר"פ, וצוודאי תכתוב לה חיזה תשובה לשמח את נפשה. — והל"ת החיים והשלום אחנו ונזכה לשנווע גם מכס כט"ק. — וע"ד המהרש"א צקנהדרי' דאהרן זכור ה', כצר הערותי גם חכבי מוודרי' ילקוט (שנוות) שכי וילך איש נוצית לוי ותהר האשה ותלד צת ותקרא את שמה נריס וכו' ותהר עוד ותלד צן ותקרא את שמו אהרן וכו' [וכ"כ צקדר הדורות צ"א שס"ד], ואולי י"ל דלענין העבודה צציה ה' הלו' רק צגדול שצחכים אף שנוי"ס ה' ראשון לצטן, אצל לעבודה ה' כחצ צהרן להגדול [וכעין דקיינו"ל צצכור לנחלה]. — ואין הפנאי כעת לעי" צזה. ועיינינו לופיות לרחווי שנויס צכל עכייניס, כאשר ידעת היטב. — והנכי חציקס הדו"ש צאהצה, וצצלום נחוי יד"כ הגאון כ"י.

הכי נפתלי הבהן שווארין
בהנ' מהרא"י וציה"ל

אחר אהרן, עכ"ו דה"י גדול ממנה, (ומצאתי כי כן כי ברשנים עה"ת שם, ועיי' ברמב"ן ותורה המימה), אולם הלא רש"י במקומו הביא מנ"י מגילה דף י"ד, וסוטה דף י"ב, משום שנתבנאה בשתייה אחת אהרן קודם שנולד משה, אי נמי, לפי שמסר נפשו עלי' כשנצטערה נקראת על שמו. — ובהפלא"ה כי עפ"י הוזהר יתרו מפני שמישה נקרא איש אלקי' ואין כבודו לומר ושני בניך, ויהבן ג"כ לומר דלא שייך בו לשון אחותו, (דבמצרים כתי' ותתצב אחותו מרחוק לפי שהיו במדרגה א', אבל אח"כ נתעלה משה, ולכך אמר אחות אהרן) ע"ש. — והגאון מו' יונה ולי"ה פי' עפ"י המבואר דבשנולד משה נטל כל הנבואה לעצמו ולי"ה עוד נביא בישראל, ואמתי' ותקח מרים הנבואה אימת היתה נבואה, כשהיתה אחות אהרן לבד, אבל אח"כ פסקה ממנה. — ויפה כי גם בס' אמרות ה', דנודע כי מדתו של אהרן לעשות שלום בין איש לאשתו כמו שארז"ל ויבכו אותו כל בית ישראל, ומרים ג"כ עשתה שלום בין עמרם ויוכבד כנודע שאמרה אבא נזירתיך יותר משל פורעה, וע"כ יחסה הכי אחר אהרן שה"י בה מדהו, והבן, — ובספר רהובות הנהר כתב דלכך יחסה הכי באהרן לפי שאביה עמרם ארסה ומת, ואהרן דשיאה, ונקרא על שמו, (כמו שכתב בב"ר במחלת בת ישמעאל אחות נביות), והוא דבר חדש! —

(ג) **והנה** ה"י לי לכהוב ולהטיב גם על יתר הערותיו, אולם אין רצוני לעסוק ולמלאות הנליון רק במדברי אנד"ה לבד, ע"כ אעיר בקיצור עכ"פ ע"ד הקושי' בהא דכי האבודרהם (הובא בב"י) דבעשרה בטבת אם ה"י חל בשבת לא ה"י נדחה דכתי' כי בעצם היום הזה, מהא דא"י בכתובות ה' אלא מעתה יוהכ"פ שחל להיות בשני בשבת ידחה, גזרה שמא ישאם בן עוף וכו', ומאי קושי' הרי גם ביוהכ"פ כתי' כי בעצם היום הזה, ואין אפשר שידחה? — כי גם הערה זו איננו חדשה אצלי, ועיד בימי בחרותי ראיתה בס' הענקי ברכי יוסף (סימן הק"נ), וכי דלק"מ, דמאי דפריך הש"ס היינו דמשום גזרה ידחה כי היכי דדחינן שופר ולולב שחל יו"ט בשבת משום גזירה וכיוצא, אבל בלא גזרה לא מצינן למדחייה הואיל דכתי' בעצם היום הזה, (ואף לדעת הרב טו"ז ביו"ד סימן קי"ג דדבר המפורש בתורה אין כח ביד חכמים לעוקרו, לק"מ, דההיא דהט"ז כבר תרנמות רבנן בהראי כשנעקרת המצוה לגמר, אבל כשנעקר חלק א' או בזמן פרטי דוקא לית לן בה, וה"ט דרבית דעכו"ם דאסרוהו ולולב בשבת וכיוצא), ועוד דמאי דאמרו בגמ' יוהכ"פ שחל להיות בשני ידחה דמעיקרא כשיעמדו בסוד העבור ידחו שלא יחול בשבת בשאר דהיות דדחי ליוהכ"פ משום ירקא ומתיא, והוא נכון. — (י"ב הרב הגאון מו"ה חיים צוקרער נ"י (ראב"ד דק"ק בערעגסאז יצ"ו) הודיענו כי מצא בשו"ת שואל ומשיב מהדויק ח"ג סימן קצ"ט שהביא קושי' זו, וכי להרין כמו דאמרי' ברי"ה כ"א משום מתיא וירקא מעברין ליוהכ"פ, ול"ק דהא כי בעצם היום הזה, דכל היכא דמעברין ל"י נקבע יום העשירי בזמנו, וא"כ שפיר מקשה בש"ס הנ"ל יוהכ"פ שחל בשני בשבת ידחה דה"י לנו לחשוב ולדחות בקביעות כמו דדחינן משום מתיא וירקא ואז היה עשירי בזמנו, עכ"ד, ואינם מובנים לי דא"כ נימא כמו כן גבי עשרה בטבת אם ה"י חל

בשבת הי' לנו לחשוב ולדחות הקביעות שלא יהי' בשבט ויהי' עשירי בזמנו בעצם היום הזה! שויר בספר תכלת מרדכי עה"ת מהגאון דברעזאן ז"ל בפי' לך (בנר מצוה סק"ד) שהביא דברי השו"מ, וכתב: ותירוצו תמוה, ואדמה כי כוונתו כנ"ל, ודו"ק.

אוצר החכמה

— סימן נ"ד —

ב"ה, יום א' דסליחות שנת תרצ"א לפ"ק גרוו"ד יצ"ו.

תכל' שנה וקללותי, ותחל שנה וברכותיה; לכבוד ידידי הרב הגאון שלשלת היוחסין, איש חמדות, ומאושר במידות, וכו', מו"ה שמואל מרגליות יפה שלעזינגער נ"י נצח שלום וישע לו, האב"ד דקה"י זל' מאראאוצע יע"א.

אוצר החכמה

עתה באתי לראות לו אהבתי, ולקיים הבטחתי, וכו', ואציע לפניו הערותי והנהותי על הס' שו"ת מילי דאבות. — א' בחלק ב' או"ח סימן יו"ד, אם מותר להוציא החטים מצואר האווז בשבת (שקורי' קערנדל), ומתיר אפי' ע"י ישראל ומכש"כ ע"י נכרי, דאין חשש אלא שמא יעשה חבירה, וכל הכקלקלי פטורי' עיי"ש, הנה כבר מפלפל בזה בשו"ת מהרי"א (יהודא יעלה) חלק או"ח סימן ס', והוא כי להתיר מטעם דאינו אלא איסור שבות דרבנן ושרי' ל"י משום אדם בהול על ממנו, ומאז ראיתי בענין זה גם בשו"ת מהר"ם שיק חאו"ח סימן קנ"ה, ועיי' בשו"ת מהרי"א"ן או"ח. סימן כ"ט, ושו"ת פרי השדה חלק ג' סימן קע"ה, (ועיי' עוד בשו"ת משנה שכיר סוס"י ע"ז, ושו"ת מהרש"ג חלק או"ח סימן נ"א). — ובספר זכרון יוסף אות קס"ד. —

ב' שם, חיו"ד סימן ב', ע"ד פת פתלר שנאפה עם תפוחי אדמה (ערדעפפעל) אשר מבשלים תחילה, אפי' שבו חשש משום בישול עכו"ם? — הנה מו"ח הגאון וצ"ל נשאל בזה, והשיב להתיר, מטעם דאולי' בתר העיקר, וגם משום דאינם ניכרים, (עיי' אריכות דברים בשו"ת פרי השדה ח"ב סימן כ"ח, וגם בהגיה דלמטה, ונושא ונותן שם בדברי שו"ת חתם סופר ח"ו סימן י"ח, ועיי' עוד בשו"ת אבני זכרון ח"ב סימן נ'). — ואם מותר לאכול תפוחי אדמה שצלאם נכרי עיי' שו"ת התעוררת התשובה ח"ג סימן ח'. —

ג' עוד שם, חאהע"ז (סימן ב') הביא להקשות על הא דארי' בעל שאמר גרשתי את אשתי אינו נאמן למפרע דאין לו מנו, הרי יוכל לשלוח נט ולבטלו שלא בפני השליח ויפקעו הקידושי' למפרע? — הערה זו כבר כתובה בס' חקר הלכה סימן ב' ד"ה וכוה, ועיי' בתבואת השדה חלק ד' (שער לקט השדה) שער ב' אות ב', גם נדפס ע"ז פלפלא חריפתא בשו"ת קול ארי' סימן צ"ח (מבן המחבר), ולפני כמה שנים הצעתי קמ"י הגאון מטאלפשווא וצ"ל, והשיב לי נאמר בשו"ת יד יצחק חלק ב' סימן קס"ד אות ב', [ועיי' בספרי צפנת פענח אות ק"ו], ודו"ק. — שוב נדפס ס' שו"ת שם משמעון וראיתי בחאהע"ז סימן יו"ד ג"כ סלפול ארוך בזה. —